

Folkeoplysningens indsats over for de uddannelsessvage unge

Rapport, april 2010

Udarbejdet af:

AOF-Danmark	Foreningen af Husholdnings- og
Daghøjskoleforeningen	Håndarbejdsskoler
Efterskoleforeningen	Produktionsskoleforeningen
Folkehøjskolernes Forening i	Ungdomsskolerne Udviklingscenter
Danmark	Dansk Folkeoplysnings Samråd

Folkeoplysningens indsats overfor de uddannelsessvage unge

1. Indledning

Målsætningen om, at 95 pct. af de danske unge skal have en ungdomsuddannelse, har eksisteret i efterhånden mange år, uden at den realiserede procentsats har rykket sig særligt meget fra de 80. Men med finanskrisen og den medfølgende stigende ungdomsarbejdsløshed er der opstået et øget fokus på problemet.

Samtidig har folkeoplysningen altid haft en målsætning om at skabe spændende og udfordrende læringsmiljøer – også for den del af de unge, der ikke føler sig hjemme i det ordinære uddannelsessystem. Der finder derfor allerede i dag en stor indsats sted indenfor de folkeoplysende skoleformer, men indsatsen kan forøges betydeligt, hvis der er politisk vilje til at ændre rammevilkårene på området.

Dette papir er ment som en inspiration til det politiske system og centraladministrationen, hvor folkeoplysningen dels beskriver, hvad den allerede gør i forhold til de uddannelsessvage unge, og hvor den endvidere peger på, hvad der skal til, for at indsatsen kan styrkes – ikke mindst når det gælder brobygningen til det ordinære uddannelsessystem og sammenhængen mellem formel og ikke-formel uddannelse.

Den politiske kontekst, som papiret er forsøgt skrevet ind i, er nærmere beskrevet i afsnit 5, hvor vi gennemgår en række af de seneste politiske initiativer og udspil på området.

Bag papiret står Dansk Folkeoplysnings Samråd, der er paraplyorganisation for en lang række folkeoplysende landsorganisationer. Den konkrete formulering af papiret er sket i samarbejde med AOF-Danmark, Daghøjskoleforeningen, Efterskoleforeningen, Foreningen af Husholdnings- og Håndarbejdsskoler, Folkehøjskolernes Forening i Danmark, Produktionsskoleforeningen og Ungdomsskolerne Udviklingscenter.

2. Resume

Dette papir er opdelt i en række afsnit, hvorfra de vigtigste punkter i kort form er beskrevet herunder.

Afsnit 3 gennemgår folkeoplysningens særlige kompetencer i forhold til målgruppen af unge, der ikke føler sig hjemme i de ordinære ungdomsuddannelser. Følgende kompetencer beskrives nærmere:

- 3.1. Fleksible forløb med fokus på den enkelte deltager i et fællesskab
- 3.2. Attraktive læringsmiljøer
- 3.3. En pædagogik der fremmer personlig motivation og læring
- 3.4. Sammenhæng mellem faglig læring og livslæring
- 3.5. Sammenhæng mellem læring og vejledning

Afsnit 4 gennemgår en række initiativer, der vil kunne give folkeoplysningen en større rolle i forhold til de uddannelsessvage unge. Det drejer sig om følgende:

- 4.1. En lovgivning der sikrer en ramme for fleksible uddannelsesforløb
- 4.2. Mere ensartede økonomiske rammer i kommunerne
- 4.3. Et bedre forsørgelsesgrundlag
- 4.4. Bedre mulighed for samarbejde mellem folkeoplysningen og det ordinære uddannelsessystem

Afsnit 5 gengiver den aktuelle politiske kontekst i forhold til 95 pct. målsætningen. Der henvises konkret til omlægning af finansieringen af EGU, ungedelen af den aktive beskæftigelsespolitik, regeringens ungepakke på henholdsvis beskæftigelses- og uddannelsesområdet, Socialdemokratiets forslag om 13 års uddannelse til alle samt forliget om udmøntning af Globaliseringspuljen fra 2009.

Endelig gennemgår afsnit 6 de syv forskellige skoleformer, som har deltaget i formuleringen af dette papir. Afsnittet beskriver både, hvad skoleformerne gør i dag i forhold til målgruppen, og hvilke barrierer de oplever i forhold til at kunne gøre en større indsats.

3. Folkeoplysningens særlige kompetencer

Selv om de folkeoplysende skoleformer er meget forskellige – som det beskrives nærmere i afsnit 6 – har folkeoplysningen en række særlige kompetencer og kendetegn, der giver den særlige muligheder for at skabe relevante tilbud for de uddannelsessvage unge. Hvis indsatsen på dette område skal udbygges, er det afgørende, at der netop holdes fast i disse særlige kompetencer. Folkeoplysningen skal hverken ligne eller konkurrere med de ordinære uddannelsesstilbud men skal tværtimod i samarbejde med disse tilbyde alternative forløb til de unge, der ikke umiddelbart kan se sig selv i et ordinært forløb.

I kort form kan folkeoplysningens særlige kompetencer i forhold til målgruppen beskrives således:

3.1. Fleksible forløb med fokus på den enkelte deltager i et fællesskab

Nøglen til at give de unge i målgruppen troen på og lysten til uddannelse tilbage ligger i evnen til at sammensætte forløb, der tager udgangspunkt i den enkeltes ønsker, problemer, ressourcer, faglige niveau etc., og at kombinere dette individuelle udgangspunkt med et forpligtende fællesskab. Fællesskabet betyder, at de unge holder ved, involverer sig og bruger hinandens erfaringer; og fællesskabet betyder, at de unge bliver bekræftet, får styrket selvværd og dermed mod på at komme videre. Flexibilitet og fællesskab er derfor nøgleord, og netop her har folkeoplysningen en særlig fordel.

De folkeoplysende uddannelser tager som noget helt naturligt udgangspunkt i den enkelte deltager, og fleksibiliteten i forhold til tilrettelæggelse, indhold mv. i det enkelte forløb er stor. Det betyder bl.a., at man kan tilbyde en bred vifte af forløb med forskellig længde, der er kendetegnet ved at kombinere stor fleksibilitet med en betydelig målrettethed i forhold til, hvad der venter på den anden side af forløbet. Samtidig betyder fraværet af specifikke uddannelsesmål og eksamener imidlertid, at forløbene kan udvikles i takt med den enkelte deltagers faglige progression og personlige udvikling, idet "slutproduktet" ikke på forhånd er fastlagt. Målsætningen er naturligvis at få de unge i gang med en ordinær uddannelse, men i de folkeoplysende forløb har den enkelte deltager mulighed for at udvikle sig i et tempo og en retning, der viser sig at være rigtig for hende eller ham, og folkeoplysningen er derfor ideel til at skabe sammenhæng mellem det formelle og det uformelle system.

3.2. Attraktive læringsmiljøer

Indsatsen i forhold til de uddannelsessvage unge er en vigtig opgave for mange af de folkeoplysende skoleformer, men i de fleste tilfælde er det "kun" et supplement til den ordinære virksomhed, der henvender sig til et bredt udsnit af befolkningen. Det betyder, at der ofte eksisterer et læringsmiljø, hvor indsatsen overfor de uddannelsessvage kan forankres, således at forløbene integreres i velfungerende ungdomsmiljøer. Og det betyder, at de unge, der deltager i de særligt tilrettelagte forløb, bliver en del af et bredere og mere positivt ungdomsmiljø, hvilket er med til at styrke deres motivation og selvværd.

Talrige undersøgelser har påvist, at netop det sociale miljø omkring uddannelsen er afgørende i forhold til at fastholde de mindst uddannelsesmotiverede unge, og eksistensen af attraktive læringsmiljøer er derfor en af de helt store fordele for folkeoplysningen i forhold til denne målgruppe.

3.3. En pædagogik der fremmer personlig motivation og læring

De folkeoplysende skoleformer er præget af mange forskellige pædagogiske ideer og indgangsvinkler. Det skyldes dels, at skoleformerne er værdibårne, og dels at underviserne har en meget bred baggrund. Der er mange uddannede lærere, pædagoger mv., men der er også mange med en helt anden uddannelses- og arbejdsmæssig baggrund.

Det betyder, at de unge møder mange forskellige voksne, når de deltager i et forløb indenfor folkeoplysningen, og at de dermed ofte møder voksne med en erfaring og et livssyn, som de har lettere ved at spejle sig i. Samtidig er det et kendetegn for næsten alle ansatte indenfor folkeoplysningen, at de aktivt har valgt at arbejde et sted, der bygger på et særligt værdisæt, som reelt omsættes i den pædagogiske praksis.

Samlet byder folkeoplysningen derfor på en meget bred vifte af pædagogiske metoder og ideer, og den er derfor i stand til – også på det indholdsmæssige plan – at tilbyde den fleksibilitet og bredde, der skal til for at rumme de unge, som ikke umiddelbart kan se sig selv i det ordinære uddannelsessystems mere faste rammer. Det betyder samlet, at pædagogikken indenfor den folkeoplysende verden ofte er i stand til at skabe en fornyet motivation for uddannelse hos unge, der ellers har givet op i forhold til det ordinære uddannelsessystem.

3.4. Sammenhæng mellem faglig læring og livslæring

Mange af de unge i målgruppen har et fagligt efterslæb, der skal rettes op på, inden de kan gå i gang med en ordinær uddannelse. Men for mange er det faglige efterslæb kun en del af problemstillingen, idet personlige, familiære og sociale problemer også udgør en del af barrieren. Her har folkeoplysningen en lang tradition for at fokusere på det hele menneske og sammensætte forløb, der inddrager hele spektret af problemer og ressourcer. Fx giver kostskolerne mange unge en værdifuld erfaring i forhold til at bo væk hjemmefra, samtidig med at de får en målrettet undervisning indenfor de fag, hvor de trænger til at blive styrket. De lokalt baserede folkeoplysende skoleformer arbejder på deres side helhedsorienteret med det faglige, det personlige og det sociale i tæt sammenhæng med deltagernes hverdagsmiljø.

Kombinationen af faglig læring og læring i forhold til personlig udvikling er en stærk tradition indenfor folkeoplysningen, og det er en af de kompetencer, der giver den særlige muligheder for at bringe de uddannelsessvage unge videre i deres tilværelse.

3.5. Sammenhæng mellem læring og vejledning

Der er bred enighed om, at en bedre vejledning er en af nøglerne til at få flere unge i gang med en uddannelse. Indenfor de folkeoplysende undervisningstilbud spiller netop vejledning en meget fremtrædende rolle – og ikke ”kun” vejledning i forhold til faglige spørgsmål men også i forhold til øvrige aspekter i den unges livssituation, der gør det umuligt at gennemføre en ordinær uddannelse. Samtidig er det kendetegnende for folkeoplysningen, at vejledningen i vid udstrækning fungerer som en integreret del af undervisningen frem for som en isoleret indsats. Det betyder, at der opstår større sammenhæng mellem undervisningen og vejledningen, og at vejledningen er til rådighed, når den unge har brug for den og er klar til at deltage i den.

Mange indenfor folkeoplysningen arbejder også med forskellige former for mentorordninger, der ofte fortsætter, også efter at den unge har forladt det konkrete forløb. Der eksisterer således en stor erfaring indenfor folkeoplysningen i forhold til at arbejde med brobygning til det ordinære uddannelsessystem.

4. Initiativer der vil kunne give folkeoplysningen en større rolle i forhold til de uddannelsessvage

Som det foregående afsnit belyser, er både viljen og kompetencerne hos folkeoplysningen i forhold til at tage et større ansvar for den gruppe unge, der ikke umiddelbart kan finde sig hjemme i det ordinære uddannelsessystem, til stede. Men for nogle af de folkeoplysende skoleformer eksisterer der i dag en række barrierer, der gør det svært eller endda umuligt at folde dette potentiale ud.

I det følgende beskrives en række tiltag, der kan fjerne om ikke alle så dog nogle af de vigtigste af disse barrierer. Tiltagene er ikke beskrevet ned i mindste detalje – bl.a. fordi de skal samtænkes med den øvrige indsats på området – men de viser nogle udviklingsmuligheder i de rammevilkår, som folkeoplysningen i dag fungerer indenfor. Samtidig skal det også her pointeres, at de folkeoplysende skoleformer udgør en meget bred palet med meget forskellige vilkår og underlagt meget forskellige lovgivninger. Det anser vi som en styrke, fordi det sikrer mangfoldigheden indenfor området, men det betyder også, at der ikke findes nogen simpel løsning, når det handler om at sikre bedre vilkår og muligheder.

De tiltag, som vi anser for de vigtigste i forhold til folkeoplysningen, er de følgende:

4.1. En lovgivning der sikrer en ramme for fleksible uddannelsesforløb

Hvis indsatsen i forhold til de uddannelsessvage unge for alvor skal løftes, kræver det en lovgivningsmæssig ramme, der definerer en række klare muligheder både for de unge og for udbyderne af undervisningsforløb – herunder folkeoplysningen. EGU'en indeholder i dag en række muligheder, men der ligger også begrænsninger i denne lovgivning, der gør det svært for folkeoplysningen at give netop de tilbud, der passer til de meget forskellige unge, vi taler om. Fx er der behov for større fleksibilitet i forhold til længden på forløbene.

Der er derfor behov for enten et nyt kapitel i EGU-lovgivningen eller alternativt en helt ny lov. Denne lovgivning skal ikke erstatte de nuværende lovgivninger for de forskellige folkeoplysende skoleformer – rammerne for den ordinære virksomhed skal fortsætte uforandret, fordi denne virksomhed netop er en forudsætning for, at folkeoplysningen kan styrke sin indsats overfor de uddannelsessvage. Men den skal definere de særlige organisatoriske og økonomiske rammer, der skal gælde for de skoler, som påtager sig opgaven med at give et kvalitativt tilbud til de unge, der ikke kan finde sig hjemme i det ordinære uddannelsessystem.

I modsætning til når det gælder den ordinære folkeoplysende virksomhed har de folkeoplysende organisationer ikke noget problem med, at adgangen til forløb under en sådan ny lovgivning reguleres – fx ved at stille krav om, at Ungdommens Uddannelsesvejledning skal vurdere, om den unge vil have gavn af at deltage i et givent forløb. Men til gengæld er det vigtigt, at de folkeoplysende organisationer under lovgivningen bevarer en frihed til selv at definere indhold mv., og at de økonomiske rammer sikres.

4.2. Mere ensartede økonomiske rammer i kommunerne

Dette punkt hænger tæt sammen med det foregående og er foranlediget af, at mange folkeoplysende skoler i dag oplever en stor forskel på, hvordan de forskellige kommuner bruger dem, og hvilke økonomiske vilkår kommunerne stiller til rådighed. Samtidig betyder den manglende koordinering af de mange

forskellige tiltag til de uddannelsessvage unge, at der nogle gange går kassetænkning i beslutningerne, så det i højere grad kommer til at handle om, hvor kommunen kan få det billigste tilbud, end hvad den unge reelt har brug for.

Hvis indsatsen overfor de uddannelsessvage unge skal intensiveres, er det derfor helt afgørende, at der skabes nogle overordnede økonomiske rammer, som motiverer kommunerne til at se på de unges behov frem for på økonomien. Det kan fx sikres gennem statslig refusion, så kommunerne kompenseres økonomisk, hvis de vælger at give unge et uddannelses tilbud udenfor det ordinære uddannelsessystem, som passer bedre til deres aktuelle behov og ønsker, eller gennem statslige taxametre direkte til skolerne.

4.3. Et bedre forsørgelsesgrundlag

Det er ikke nok kun at se på de folkeoplysende skolars økonomi – det skal også være muligt for deltagerne at overleve, mens de deltager. I dag er billedet meget broget, men for en stor del af de folkeoplysende tilbud gælder, at deltagerne ikke får nogen form for offentlig forsørgelse.

Hvis visionen om, at folkeoplysningen skal tage en større del af ansvaret for de uddannelsessvage unge, skal realiseres, er det i sagens natur afgørende, at denne målgruppe ikke bliver straffet økonomisk for at deltage i de folkeoplysende tilbud. Samtidig er det også afgørende, at deres forsørgelsesgrundlag bliver uddannelsesrelateret, så deres uddannelsesidentitet herigennem styrkes.

Der er derfor behov for en lovgivning, der sikrer, at de unge, der deltager i de særligt tilrettelagte forløb indenfor folkeoplysningen, får en indtægt, der svarer til andre studerendes. Om det skal være SU, skoleydelse eller noget helt tredje er mindre afgørende, men retten til en rimelig indtægt er helt afgørende for at kunne få også de ressourcessvage unge til at deltage. For de unge, der er i en A-kasse, skal retten til uddannelse på dagpenge naturligvis fastholdes og gerne udbygges.

4.4. Bedre mulighed for samarbejde mellem folkeoplysningen og det ordinære uddannelsessystem

Det overordnede formål med de særligt tilrettelagte forløb indenfor folkeoplysningen skal være, at så mange af deltagerne som muligt går videre i det ordinære uddannelsessystem. Nogle af de folkeoplysende uddannelser har allerede gode rammer for at arbejde målrettet med dette, men det gælder ikke alle. Derfor skal det sikres, at alle folkeoplysende skoler, der udbyder forløbene, får optimale muligheder for at samarbejde med og skabe brobygning til andre uddannelsesinstitutioner. Folkeoplysningens arbejde med realkompetence er et vigtigt element i dette tværsektorielle samarbejde.

Allerede i dag foregår der mange samarbejdsprojekter mellem folkeoplysningen og de formelle uddannelser, men rammevilkårene er diffuse og stærkt afhængige af de lokale vilkår. Der er derfor behov for, at folkeoplysningen generelt får mulighed for at bruge ressourcer på brobygningselementet – fx ved at mentorer fra de folkeoplysende skoler får mulighed for at følge deltagerne også efter at de er gået videre i det ordinære uddannelsessystem.

5. Den politiske kontekst

Den overordnede målsætning om, at 95 pct. af de danske unge skal gennemføre en ungdomsuddannelse, har været delt af en lang række af Folketingets partier i mere end 10 år. Målsætningen har imidlertid vist sig ganske vanskelig at gennemføre, men i den seneste tid er der kommet yderligere fokus på den – ikke mindst på grund af den stigende ungdomsarbejdsløshed i kølvandet på finanskrisen.

Der foreligger derfor nu en række politiske udspil og aftaler, der har betydning for målsætningen – og til dels også for folkeoplysningens rolle i forhold til at løfte denne. Det er vi tilfredse med, fordi vi oplever os selv som en vigtig aktør i indsatsen for at sikre uddannelse til alle unge, og derfor har vi medtaget dette afsnit, hvor vi især sætter fokus på de politiske initiativer, der lægger op til en styrket rolle for folkeoplysningen.

5.1. Omlægning af finansieringsmodellen for EGU

Som led i praktikpladspakken er finansieringsmodellen for EGU pr. 1. juli 2009 ændret til en delvis refusionsordning, således at kommunerne fremover modtager et aktivitetsafhængigt tilskud til EGU, hvor de tidligere har modtaget et fast tilskud til formålet. Omlægningen er sket med henblik på at styrke kommunernes økonomiske incitament til at igangsætte EGU-forløb frem for at lade de unge modtage kontanthjælp.

5.2. Ungeindsatsen i den aktive beskæftigelsesindsats

Folketinget har i sommeren 2009 vedtaget en revision af beskæftigelsesindsatsen i forhold til unge ledige, hvor udgangspunktet er, at alle unge skal have en uddannelse. Jobcenterets indsats for unge ledige under 30 år, som ikke har en uddannelse, skal derfor handle om, hvordan man kan hjælpe den enkelte til at få en uddannelse. Det gælder som noget nyt også for dagpengemodtagere.

Unge, der har forudsætninger for at gennemføre en uddannelse, pålægges at finde, påbegynde og gennemføre en uddannelse på ordinære vilkår. Indtil uddannelsen kan påbegyndes, skal den unge aktiveres senest fra 13. uge – så vidt muligt i et uddannelsesrelevant tilbud. Unge, der ikke umiddelbart har forudsætninger for at gennemføre en uddannelse, skal tilbydes et forløb, der giver dem de fornødne forudsætninger, hvis dette overhovedet vurderes at være muligt.

Selv for unge, hvor det umiddelbart vurderes, at uddannelse er uden for rækkevidde, skal det løbende vurderes, om der er sket en udvikling, der gør uddannelse mulig, og den nødvendige indsats skal i givet fald iværksættes.

5.3. Ungepakke – beskæftigelsesområdet

Regeringen præsenterede i september 2009 en "ungepakke", der har til formål at få unge uden uddannelse og job hurtigere i gang. På beskæftigelsesområdet vil man ud over at bruge en ekstra mia. kr. til en "praktikpakke" bruge 380 mio. kr. til andre initiativer, hvoraf en række spiller op til folkeoplysningens ideer. Det drejer sig primært om følgende:

- *Strakstilbud til unge.* 18-19-årige kontanthjælpsmodtagere skal have et tilbud om arbejde/uddannelse indenfor én uge, efter at de har meldt sig på jobcentret.
- *Unge uden uddannelse skal tilbydes læse- og skrive-kurser.* Jobcentrene kan tilbyde læse- og skrivetest til under 30-årige uden en ungdomsuddannelse, hvis de vurderer, at det er relevant. På baggrund af testen kan de unge henvises til læse- og skrivekurser.
- *Bedre mulighed for mentorstøtte.* Mulighederne for at give mentorstøtte til unge ledige forbedres – især når de går i gang med en uddannelse.
- *Målrettet vejledning til alle kommuner om mulighederne i de nye ungeretninger.* Der vil dels blive oprettet en national taskforce på området og dels blive udarbejdet en vejledning til medarbejderne på jobcentrene, der orienterer om mulighederne på ungeområdet. Det vil være vigtigt, at de folkeoplysende tilbud indgår i dette arbejde, hvis intentionerne skal realiseres.

5.4. Ungepakke – uddannelsesområdet

På uddannelsesområdet indeholder regeringens ungepakke 25 forslag til en øget indsats for at få de 15-17-årige i uddannelse og job. Af de 25 forslag er især følgende relevante for folkeoplysningen:

- *Alle 15-17-årige skal følge uddannelsesplanen, og kommunerne skal følge op herpå.* Indholdet i uddannelsesplanerne smidiggøres, så de kan indeholde en bredere vifte af aktiviteter, som er rettet imod, at den unge før eller siden gennemfører en ungdomsuddannelse eller opnår fast tilknytning til arbejdsmarkedet. Planen kan indeholde aktiviteter som fx uddannelse, beskæftigelse, virksomhedspraktik og udlandsophold.
- *Kommunale tilbud for 15-17-årige, der ikke er uddannelsesparate.* Kommunerne får mulighed for at tilbyde unge "særlige afprøvningsforløb, hvor den unges interesser og kompetencer afdækkes". Kommunen skal kunne købe forløb på for eksempel en erhvervsskole eller en produktionsskole.
- *Større mulighed for at anvende mentorer fra folkeskole til ungdomsuddannelserne.* Den nuværende mentorordning i forhold til erhvervsuddannelserne udvides til at gælde alle ungdomsuddannelser, og mentorordningen skal omfatte både 9. og 10. klasse.
- *Permanentgørelse af lærlingeforsøg på produktionsskoler.* Det satspuljefinansierede forsøg "Produktionsbaseret lærlinguddannelse" gøres permanent med henblik på at øge fastholdelsen af unge, der bedre vurderes at kunne gennemføre en erhvervsuddannelse på en produktionsskole.

5.5. Fleksuddannelse

Socialdemokratiet, SF, Enhedslisten og Det Radikale Venstre fremsatte i februar 2010 "Forslag til folketingsbeslutning om oprettelse af en fleksuddannelse for unge mellem 15 og 25 år" (B116).

Om målgruppen til denne fleksuddannelse skriver man:

"Målgruppen for fleksuddannelsen er:

- a) unge, hvor der er en overvejende sandsynlighed for, at de vil falde fra en almindelig ungdomsuddannelse,*
- b) unge, der er faldet fra en ungdomsuddannelse og*
- c) unge, der er endt i en uddannelsesmæssig blindgyde."*

Om behovet skriver man bl.a.:

”Der eksisterer allerede i dag muligheder for at lave individuelle uddannelsesforløb. Men systemet er for det første begrænset af en manglende institutionel forankring, så den unge risikerer at ryge rundt mellem forskellige systemer og mange forskellige professionelle voksne.”

Om adgangsvejen skriver man:

”De unge skal visiteres til fleksuddannelsen via UU-centrene (Ungdommens Uddannelsesvejledning), der har hovedansvaret for vejledning af og opfølgning med de unge.”

Og blandt målsætningerne for fleksuddannelsen nævner forslagsstillerne:

”- give adgang til ungdomsuddannelse”.

5.6. Globaliseringspuljen

I starten af november 2009 indgik regeringen forlig med DF, S og RV om udmøntning af globaliseringspuljen. I forhold til de uddannelsessvage unge blev det bl.a. besluttet at:

- Kommunerne får pligt til at stille relevante tilbud til rådighed for de 15-17-årige, der ikke er klar til det ordinære ungdomsuddannelsessystem. Tilbuddene kan bl.a. indeholde virksomhedspraktik og mentorordninger, og kommunerne kan trække på tilbud fra bl.a. produktionsskoler, EGU og ungdomsskoler. I tillæg hertil skal kommunerne tilbyde særlige kompetenceafklaringsforløb – de kan eventuelt købes hos erhvervs- eller produktionsskoler.
- Ventelisterne til produktionsskolerne skal reduceres. Der afsættes midler til at reducere de ventelister på produktionsskolerne, der er opstået i kølvandet på den større søgning i forbindelse med finanskrisen.

Ifølge appendikset til aftalen forventer man, at 10 pct. af de 15-17-årige vil have behov for et relevant tilbud, der kan forberede dem til at gå i gang med en ordinær ungdomsuddannelse.

6. De enkelte skoleformer

I de følgende afsnit præsenteres de syv skoleformer, der har deltaget i udformningen af dette papir, nærmere. Afsnittene er blevet til på baggrund af interviews med landsorganisationerne på de respektive områder, og de er efterfølgende godkendt af de pågældende organisationer.

Indholdsmæssigt forsøger afsnittene at klarlægge følgende emner i forhold til hver enkelt skoleform:

- Aktiviteter målrettet de uddannelsessvage unge
- Pædagogik
- Indhold/form for de eksisterende forløb
- Målsætninger for indsatsen
- Målgrupper
- Det aktuelle omfang af indsatsen
- Den aktuelle finansiering
- Eventuelle ønsker til fremtidig finansiering

6.1. AOF

En række AOF-afdelinger landet over har iværksat forskellige former for projekter, som er rettet mod den del af de unge, der ikke er i gang med en ordinær ungdomsuddannelse. Det er godt nok fortsat kun et mindretal af afdelingerne, der arbejder med denne målgruppe, men andelen forventes at stige nu, hvor ungdomsarbejdsledigheden er stigende.

Projekterne kører ikke under en enkelt lovgivning, og de er derfor meget forskellige – også i forhold til finansiering. Typisk kommer der midler flere forskellige steder fra – fx kommunale beskæftigelsesmidler, udviklingsmidler fra ministerier, midler til sprogskoler, donationer fra fonde mv. Det giver ofte problemer med at få finansieret projekterne, og en del af dem udvikler sig til ordinære tilbud for at undgå den økonomiske usikkerhed. Det kan være fint nok, men man skal passe på, at det ikke bliver for formaliseret og regelstyret, fordi man så kommer til at ligne de uddannelser, som målgruppen allerede har valgt fra.

Projekterne tager udgangspunkt i en ligestilling mellem deltagere og undervisere. ”Du er god nok, og jeg er god nok,” er udgangspunktet for forløbene, og mange af dem bygger på en kombination af håndens og åndens arbejde, som også kendes fra de traditionelle mesterlære-forløb.

Forløbene starter der, hvor de unge er – mange af dem har fx problemer med at læse, skrive, komme til tiden etc. Det er svært at tage hensyn til i de ordinære ungdomsuddannelser, men i et individuelt tilrettelagt forløb kan man tage fat i problemerne i den rigtige rækkefølge. Derfor er forløbene også præget af en stor fleksibilitet i forhold til længde, indhold mv. Typisk indeholder de dog en blanding af tre typer af kvalifikationer: Almene kvalifikationer, faglige kvalifikationer og psykologiske kvalifikationer. Langt de fleste i målgruppen har behov for udvikling indenfor alle tre felter for at kunne begå sig i det ordinære uddannelsessystem.

Mange af forløbene indeholder også forskellige brobygnings-elementer i forhold til det ordinære uddannelsessystem, fordi det er ganske afgørende, at en eller flere personer, som de unge føler sig trygge ved, følger dem, når de skal videre. Derfor er forskellige former for mentorordninger meget brugte – både i forhold til det faglige indhold men også bredere i forhold til de unges livssituation generelt.

Det er svært præcist at beskrive, hvad det er, at AOF – og resten af folkeoplysningen – kan. Men det handler bl.a. om at kombinere et engagement i de unge med en vilje til at nå nogle konkrete mål. Og at forløbene tilrettelægges i en tryk ramme, hvor der er plads og tid til, at deltagerne kan bevæge sig i deres eget tempo.

Der findes for nuværende ingen statistik over, hvor mange unge der bruger tilbud iværksat af AOF-afdelinger.

Hvis indsatsen skal styrkes i fremtiden, kræver det ifølge AOF en større politisk opmærksomhed og deraf følgende større finansiering. Finansieringen er nødt til at være statslig, fordi en kommunal finansiering vil betyde, at kommunerne prioriterer deres egne tilbud først, mens eksterne tilbud – fx fra folkeoplysningen – kun vil blive brugt, når kommunen ikke selv har noget på hylderne.

Ideelt så man gerne, at Den Frie Ungdomsuddannelse blev genindført i en eller anden form – gerne med en klarere afgrænset målgruppe, så midlerne bliver brugt til dem, der har det største behov.

En statslig finansiering af tilbuddene skal tage hensyn til, at den vigtigste drivkraft i denne type projekter er de ildsjæle, der driver dem. Derfor må der ikke stilles alt for firkantede krav til formelle kvalifikationer hos de ansatte mv., idet det vil gøre det sværere at nå målgruppen.

6.2. Daghøjskoler

Stort set alle daghøjskoler landet over gør en indsats i forhold til målgruppen, selv om det er de færreste, der har forløb, der direkte er målrettet unge uden en ungdomsuddannelse. I stedet udbyder man generelle vejledningsforløb, der retter sig både mod beskæftigelse og uddannelse, og som også unge kan deltage i.

Sloganet for daghøjskolerne er ”Vi hjælper folk med at finde deres egen vej til at komme videre”, og forløbene er meget individuelt tilrettelagt med løbende optag og forskelligt indhold direkte målrettet den enkelte deltagers behov. Det er et kendetegn for daghøjskolernes forløb, at der lægges stor vægt på vejledningsindsatsen, der så vidt muligt gennemføres som en integreret del af undervisningen.

Mange daghøjskoler gennemfører meget målrettede forløb, men forløbene kan være meget forskellige. Nogle er direkte beskæftigelsesrettede og finansieres af beskæftigelsesmidler, mens andre fx retter sig mod unge flygtninge/indvandrere, der ikke har de faglige forudsætninger for en boglig uddannelse. Et tredje eksempel er forløb koncentreret om psykologi og pædagogik, der viser frem mod en bred vifte af uddannelser fra SOSU-forløb til psykologi på universiteterne.

Ca. 15.000 personer deltager på en eller anden form for daghøjskoleforløb igennem et år, og af dem skønnes det, at 3.000 til 3.500 er under 30-årige uden anden uddannelse end folkeskolen. For nylig gennemførte DFS et seminar om et uddannelsesforberedende koncept, Individuel Forberedende Uddannelse (IFU), hvor halvdelen af Daghøjskoleforeningens medlemsskoler deltog. Det illustrerer, at ønsket om at gøre en indsats på området er meget stort.

En af de store barrierer for daghøjskolerne ligger i, at langt de fleste forløb finansieres af beskæftigelsesmidler frem for uddannelsesmidler. Det betyder, at man er meget afhængig af det lokale jobcenters velvilje, og mange af dem har haft et snævert fokus på, at de unge skal ud i job frem for at få en uddannelse. Det letter forhåbentlig nu, hvor en lovændring betyder, at de under 30-årige skal i uddannelse frem for job, men daghøjskolerne oplever stadig meget kassetænkning fra jobcentrene.

Ideelt ønsker daghøjskolerne en finansiering af nogle af deres forløb, der identificerer dem som en del af uddannelsesindsatsen og ikke kun som en del af beskæftigelsesindsatsen. Samtidig er det vigtigt, at deltagerne sikres en uddannelsesrelateret ydelse som fx SU, så de kan opbygge en uddannelsesidentitet allerede under det uddannelsesforberedende forløb. I dag modtager de typisk dagpenge eller kontanthjælp, hvilket er med til at fastholde dem i en klient-identitet. Eller de bliver nødt til at søge kontanthjælp for overhovedet at få adgang til at deltage.

Daghøjskolerne ser meget gerne, at IFU'en sikres via lovgivning – fx ved at der i første omgang gives hjemmel til at gennemføre en to-årig forsøgsordning, hvor man kan lave IFU-forløb på EGU-vilkår. Rammerne skal dog være mere fleksible, således at IFU'en kan være kortere og ikke nødvendigvis skal give selvstændig erhvervskompetence men først og fremmest uddannelseskompetence.

Daghøjskolerne har bemærket, at globaliseringsaftalen siger, at der skal gennemføres kommunale forløb for de 15-17-årige, der ikke er klar til en ordinær uddannelse. Man vil meget gerne byde ind på denne opgave – og gerne i samarbejde med den øvrige folkeoplysning – men det kræver, at man får en lovgivningsmæssig ramme, der gør det muligt for daghøjskolerne at deltage.

6.3. Efterskoler

Landets 262 efterskoler er meget forskellige, men man har som skoleform opstillet en række fælles målsætninger, som alle arbejder hen imod. Det drejer sig bl.a. om at udvikle vidende verdensborgere, der er klar til globaliseringens udfordringer, og som samtidig er engagerede medborgere. Samtidig er skolerne åbne for alle, hvilket betyder, at man ikke laver målrettede forløb for den aktuelle målgruppe, men at man forsøger at sikre, at de deltager på lige fod med de andre elever på skolerne.

Efterskolerne ønsker at bidrage til målsætningen om, at flest muligt får en ungdomsuddannelse, og derfor er der også meget fokus på overgangen til de næste led i uddannelsessystemet og på at mindske frafaldet. Den grundlæggende ide er, at alle typer af unge skal møde hinanden på en efterskole – hvis det lykkes, betyder det, at man også tager sin del af ansvaret i forhold til de uddannelsessvage unge.

Samtidig er det vigtigt at huske på, at efterskolerne er selvstændige enheder, som hverken efterskoleforeningen eller andre kan beordre til noget. Der eksisterer derfor en udfordring i forhold til at bevare skolernes frihed, samtidig med at man kollektivt som skoleform påtager sig et ansvar i forhold til generelle problemstillinger i samfundet.

I de senere år har man sat ekstra fokus på integrationsområdet, men også her er nøglen det frie skolevalg – alle erfaringer viser, at forskellige former for visitationsmodeller ikke virker. I de seneste to år har der været afsat særlige økonomiske puljer til bl.a. oplysning, mentorordninger, stipendier til familier etc., og det har betydet, at antallet af elever med anden etnisk baggrund end dansk er steget fra 150 til 340.

I alt har efterskolerne i skoleåret 2009-2010 ca. 28.500 elever, og samlet vurderer man, at sammensætningen svarer meget godt til ungdommen som helhed. En del kommuner bruger efterskoler som et relevant tilbud til de unge, der står i risiko for ikke at gennemføre en senere ungdomsuddannelse. De betaler opholdet, men det skal også siges, at en del kommuner af økonomiske årsager ønsker at fylde deres egne tilbud op først, hvilket betyder, at en del elever aldrig får tilbuddet om at gå på efterskole, selv om de ville have gavn af det.

Der eksisterer også 42 såkaldte specialefterskoler, dvs. efterskoler med et særligt tilbud til elever med dysleksi, elever med handicaps etc. Nogle af dem går 2 år på efterskole. Det er et ret enestående tilbud, som kan rette op på både boglige, fysiske og sociale problemer.

Den stramme økonomi på skolerne gør det ofte svært meget målrettet at prioritere særlige målgrupper. En afgørende forudsætning for at kunne gøre det er – ud over økonomien – nogle engagerede voksne, der har en bred vifte af både faglige og menneskelige kompetencer. Der skal være tid og rum til, at de unge kan prøve sig selv og omverdenen af i de perioder, hvor de mister modet i forhold til deres uddannelse, og her kan folkeoplysningen tilbyde noget, som den offentlige uddannelsessektor ikke kan.

Generelt er efterskolerne meget tilfredse med den eksisterende lovgivning på området. Man vil gerne have bedre taxametre, men den overordnede ramme fungerer, fordi den giver stor frihed til at lave skoler med eget værdigrundlag.

Barriererne i forhold til at gøre noget mere for målgruppen ligger i dag især i familiernes og i kommunernes økonomi. Det er derfor her, der skal sættes ind – fx med bedre stipendiemuligheder for de økonomisk svageste familier og med økonomiske incitamentter til kommunerne, der kan få dem til at tilbyde efterskoler på linje med deres egne tilbud.

Samtidig ønsker Efterskoleforeningen en langt tættere dialog med kommunerne, så det bliver mere klart for de kommunale sagsbehandlere mv., hvad efterskolerne reelt kan tilbyde. Ideelt set burde foreningen være i løbende dialog med alle 98 kommuner.

6.4. Husholdnings- og håndarbejdsskoler

Denne skoleform er karakteriseret ved at tilbyde længerevarende forløb med fokus på husholdnings- og håndarbejdsfag, der skal fylde 1/3 af undervisningen, men rammer også efterskole- og højskolesegmentet. Forløbene er typisk af et års varighed, men nogle gange fortsætter eleverne, så forløbet bliver to år.

Skolerne tiltrækker et bredt udsnit af unge, fra unge mellem gymnasiet og en uddannelse, og den mere sårbare gruppe unge. For den gruppe unge handler det ofte om at lære nogle basale færdigheder, så de fx bliver i stand til at bo selv og klare egen husholdning på en SU. Det er derfor helt afgørende, at der er tale om kostskoler, hvor maden ikke bare bliver serveret, men hvor de daglige gøremål er en del af elevernes hverdag.

Elevsammensætningen på skolerne er som nævnt meget bred, og det kan fx dreje sig om 17-18-årige, der lærer at bo for sig selv, samtidig med at de tager en 10. klasse i dansk, matematik og engelsk. En anden gruppe er unge, der har færdiggjort gymnasiet, og som har brug for et særligt kvalifikationsudviklende rum, inden de går i gang med en ordinær uddannelse.

Fordi målgruppen er så bred, gennemfører de forskellige skoler også meget forskellige forløb. I forbindelse med en del af forløbene er der etableret samarbejde med andre uddannelsesinstitutioner. Fx har man samarbejde med SOSU-skoler og kokke- eller slagterlinjerne på tekniske skoler, så undervisningen på husholdningsskolerne peger frem mod disse uddannelser. Tilsvarende spiller en række af håndarbejdsskolerne op til forskellige designuddannelser. Sådanne forløb er med til at formindske frafaldet på de tekniske skoler, fordi de unge bliver mere afklarede på deres uddannelsesønsker og får større erfaring i at få en hverdag til at hænge sammen.

Der er i dag 15 husholdnings- og håndarbejdsskoler, der tilsammen har 900-1.000 elever pr. år. Ca. halvdelen tager 10. klasse på skolerne, og ca. 1/3 er over 18 år.

Skolerne opererer under den samme lovgivning som efterskoler og højskoler, men er karakteriseret ved at mindst 1/3 af undervisningen skal være husholdnings- og håndarbejdsfag.

I forhold til barrierer så skolerne gerne, at der blev mulighed for at fastholde særlige elevgrupper i længere tid. Mange har brug for mere end et år til at blive uddannelsesklare. Specielt de svage elever har brug for en særlig opbakning, som de ikke får i løbet af deres ordinære skoletid.

Herudover er det vanskeligt for mange at klare økonomien i et længere ophold.

En anden barriere er, at skolerne på området er relativt små, og at de derfor har svært ved at matche uddannelsesinstitutionerne indenfor det ordinære uddannelsessystem i forhold til samarbejdsprojekter mv.

Man vil gerne have mulighed for, at eleverne kan være en del af kostskolemiljøet uden nødvendigvis at gå på skolen. Det kan fx dreje sig om gamle elever fra en skole, der går i gang med en uddannelse på en teknisk skole i samme lokalområde, som med fordel kan deltage i spisning og sociale aktiviteter på skolen. I forlængelse heraf vil man gerne have øget mulighed for at arbejde med mentorordninger – også i forhold til elever, der har gennemført et skoleforløb, men som fortsat har behov for støtte og opmuntring. I de tilfælde vil det ofte være mere effektivt, hvis mentoren kommer fra den tidligere skole, hvor eleven har følt sig tryk, end hvis det drejer sig om en helt ny person fra den modtagende skole.

6.5. Højskoler

I de seneste 3-4 år har højskolerne gjort meget for at få målgruppen til at deltage i de ordinære, lange kurser. Det har man både gjort for at byde ind på den aktuelle politiske dagsorden (95 pct. målsætningen), men også fordi det ligger i tråd med højskolernes historie. De skal forsøge at afspejle befolkningssammensætningen, og der skal derfor også være plads til unge, som har sociale, personlige og faglige problemer.

Af konkrete projekter kan bl.a. nævnes:

- Et integrations- og kultur mødeprojekt, hvor unge fra målgruppen bl.a. har haft mulighed for at deltage i en sommercamp.
- Et mentorprojekt, hvor 50 ud af 76 højskoler har deltaget, og hvor 200 unge har været omfattet. Projektet har været så stor en succes, at det nu er kommet på finansloven.
- Et 3x3 projekt, hvor højskoler samarbejder med andre uddannelsesinstitutioner.

- Et kombinationsprojekt i samarbejde med erhvervsskoler, UU og kommuner, der er direkte målrettet de unge, der ikke er klar til en ordinær ungdomsuddannelse. 20 højskoler har deltaget.

Ca. 8.000 er hvert år igennem et af de lange forløb på højskolerne.

Det er op til den enkelte højskole at vælge, om den ønsker at deltage i de forskellige projekter, men Folkehøjskolernes Forening forsøger at motivere dem gennem økonomiske incitament (målrettede taxametre), uddannelses tilbud til undervisere mv. Højskolerne vil generelt set gerne byde ind på de uddannelsespolitiske udfordringer men er samtidig opmærksomme på, at man ikke vender tilbage til 70'erne og 80'erne, hvor (for) mange personer med forskellige sociale problemer blev henvist til højskolerne af kommunerne. Der skal være plads til alle grupper på højskolerne, men det faglige niveau skal holdes, så man kan tilbyde gode højskoleophold til alle målgrupper.

Der eksisterer ikke nogle væsentlige lovgivningsmæssige barrierer i lov om frie kostskoler for højskolernes indsats på området. Til gengæld er der nogle skævheder i incitamentsstrukturen i den kommunale økonomi, der betyder, at kommunerne typisk bruger andre tilbud (for det meste deres egne), inden de overvejer at tilbyde et højskoleophold til unge, der ikke er i gang med en uddannelse. Folkeoplysningen ligger generelt i en gråzone mellem staten og kommunerne, hvor staten finansierer nogle tilbud, mens andre i høj grad er overladt til den enkelte kommunes velvilje. Det betyder, at mulighederne for, at folkeoplysningen kan løfte konkrete opgaver, er meget forskellige fra område til område.

Der er også behov for at kigge på forsørgelsesgrundlaget, idet det udgør en stor barrierer for mange af de dårligst stillede unge.

Højskolerne så gerne, at man indførte en fleksibel ungdomsuddannelse, der kan give en ramme for tilrettelæggelse af et uddannelsesforløb indeholdende folkeoplysende tilbud. Forløbene må gerne tilrettelægges i samarbejde med ordinære uddannelsesinstitutioner, og der må gerne stilles krav om, at der skal foreligge en uddannelsesplan for den enkelte unge. Men det er vigtigt, at vejlederne får reel mulighed for at indføre et højskoleophold som en del af et forløb, og de unge bør i en eller anden form have ret til et forløb. En sådan fleksibel ungdomsuddannelse vil gøre det lettere at skelne mellem dem, der selv betaler for deres højskoleophold, og dem, der skal bruge det som en trædesten til en ordinær uddannelse, og hvor det offentlige derfor finansierer deltagelsen fuldt ud.

6.6. Produktionsskoler

Produktionsskolerne er "den institutionelle ramme for individuelle uddannelsesforløb med et praktisk udgangspunkt". Det betyder, at forløbene altid tager udgangspunkt i en eller anden form for producerende værksted, der både kan indeholde traditionelle håndværksmæssige fag men også teater, produktion af serviceydelser mv. Det er denne konkrete produktion, der gør produktionsskolerne til noget specielt, og som er med til at give mening for deltagerne. Derudover skal der også tilbydes almene fag (typisk dansk og matematik) til deltagerne. Formålet er at være brobygger mellem grunduddannelserne og ungdomsuddannelserne, og den grundlæggende målsætning er, at deltagerne skal udsluses til ordinære ungdomsuddannelser.

Skolerne kan optage elever under 25 år, og fordelingen mellem over og under 18-årige er ca. 50/50. Eleverne skal have færdiggjort deres undervisningspligt, og der er løbende optag og udslusning. Op mod

halvdelen af deltagerne er unge, der er sprunget fra en ordinær ungdomsuddannelse. I 2009 forventes ca. 11.000 elever at komme igennem forløb på skolerne, hvilket svarer til ca. 6.500 årselever – det er en stigning på 35 pct. i forhold til året før. Gennemsnitligt er den enkelte elev ca. et halvt år på produktionsskolen, og lovgivningen bestemmer, at de maksimalt må være der i ét år. Dog må op til 10 pct. af driftsmidlerne bruges til længerevarende forløb.

Det er som udgangspunkt frivilligt for de unge at deltage, men nogle kommuner stiller krav om deltagelse for fortsat at udbetale kontanthjælp til de over 18-årige. Hvis ikke de modtager kontanthjælp, får de over 18-årige en skoleydelse, der nogenlunde svarer til SU'en. De under 18-årige får også en skoleydelse, hvilket giver et økonomisk incitament til denne del af målgruppen. Alle deltagere skal vurderes af Ungdommens Uddannelsesvejledning, inden de kan starte på en produktionsskole, så man er sikker på, at de passer til forløbene.

Produktionsskolerne har deres egen lovgivning, der sikrer deres position som statslige selvejende institutioner. Produktionsskolernes tilbud ligger i et spændingsfelt mellem det socialpolitiske, arbejdsmarkedspolitiske og uddannelsespolitiske med en række folkeoplysende elementer. I modsætning til andre folkeoplysende aktiviteter opkræves der ikke deltagergebyr, og deltagerne er sikret underhold i kraft af modtagelse af skoleydelse. Da økonomien er baseret på et statsligt taxameter, er produktionsskolerne ikke i samme omfang som andre folkeoplysende skoleformer følsomme over for kommunale økonomiske prioriteringer.

Ifølge produktionsskolerne er den grundlæggende lovgivning god, men der er behov for at se på en justering af nogle af taxametrene. Fx er der behov for bedre og mere længerevarende overgangsordninger, hvor produktionsskolerne får mulighed for at følge deres tidligere elever i længere tid, efter at de har forladt skolen. I det hele taget er der behov for mere fokus på overgangen til ordinær uddannelse, bl.a. fordi det i sig selv kan være skræmmende at komme fra et lille, trygt miljø til en stor uddannelsesinstitution, hvor man ikke kender nogen.

Reglen om, at forløbene som udgangspunkt maksimalt må vare ét år, er også et problem. De svageste i målgruppen, der både har behov for at lære sociale og faglige færdigheder, har brug for længerevarende forløb, så grænsen på max. 10 pct. af økonomien til forløb af mere end et års varighed så man gerne hævet.

Man så også gerne, at EGU'en blev mere fleksibel og gav mulighed for længerevarende forløb.

6.7. Ungdomsskoler

Ungdomsskolerne har eksisteret igennem mere end 60 år og har igennem hele deres eksistens haft et særligt fokus på den gruppe af unge, der ikke står forrest i uddannelseskøen.

Konkret har ungdomsskolerne bl.a. arbejdet med 95 pct. målsætningen gennem udgivelsen af idékataloger i både 2008 og 2009, der havde til formål at inspirere den enkelte ungdomsskole til mere målrettet at arbejde med ungdomsuddannelse til alle. Katalogerne satte særlig fokus på indsatsen indenfor følgende seks områder:

- Tiltag med fokus på faglig opkvalificering
- Tiltag med fokus på sociale problemstillinger

- Tiltag med fokus på personlig afklaring mv.
- Tiltag for 2-sprogede og indvandrere
- Tiltag med særlige uddannelses-/arbejdsmarkedspektiver
- Særligt tilrettelagt uddannelse

Ungdomsskolerne laver mange specielle projekter indenfor disse områder, men også i den ”normale” virksomhed er der fokus på at oprette tilbud i forhold til de uddannelsessvage unge. Heltidsundervisning efter folkeskolelovens § 33,3 og 10. skoleår med særlige toninger, så året i højere grad kommer til at fungere som et praksisorienteret intro-år til en erhvervsskole, er eksempler herpå. Ungdomsskolens mulighed for at kombinere undervisning i formelle grundskolefag med dens folkeoplysende traditioner giver rig mulighed for at tilrettelægge anderledes og målrettede tilbud, der kan give eleverne en anden tilgang til læring, end de var vant til. Kombinationen af almen folkeoplysning rettet mod alle unge og mere specialrettede tilbud til de svageste unge giver et ungemiljø, som det er ”legitimt” at komme i – ungdomsskolen ses ikke som en ”taberskole”.

I sæsonen 2007-2008 gik ca. 154.000 elever på ungdomsskole, hvilket svarer til lidt under halvdelen af en årgang. Der er 25.000-30.000 ansatte i ungdomsskolerne – langt de fleste på deltid – og de er kendetegnet ved en meget bred baggrund og et stort socialt engagement.

Lovgivningen på ungdomsskoleområdet er meget fleksibel og giver skolerne gode muligheder for at igangsætte nye initiativer – også i forhold til målgruppen. Der er nogle få typer undervisning, som man skal tilbyde, men ellers kan man igangsætte, næsten hvad man har lyst til, og hvad der er behov for.

Den reelle barriere ligger i kommunernes økonomi, hvor ungdomsskolerne er meget udsat for besparelser, når de skal konkurrere med ældrepleje, daginstitutioner mv. Det betyder også, at tilbuddene er meget geografisk forskellige – både imellem kommunerne og internt i den enkelte kommune. Hvis indsatsen for alvor skal styrkes, skal der derfor lægges øremærkede midler ind i de kommunale forhandlinger til ungdomsskolen som skoleform.

Samtidig ønsker ungdomsskolerne i højere grad at indgå i samarbejde med det lokale foreningsliv og de ordinære uddannelsesinstitutioner, så det bliver muligt at lave flere og mere ambitiøse fællesprojekter i forhold til målgruppen.